DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

24. september 2002 *

I sag C-471/99,

angående en anmodning, som Sozialgericht Nürnberg (Tyskland) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Alfredo Martínez Domínguez,

Joaquín Benítez Urbano,

Agapito Mateos Cruz,

Carmen Calvo Fernández

mod

Bundesanstalt für Arbeit, Kindergeldkasse,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 77, stk. 2, litra b), og artikel 78, stk. 2, litra b), sammenholdt med artikel 79, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale

* Processprog: tysk.

sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6),

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, F. Macken, og dommerne C. Gulmann (refererende dommer), R. Schintgen, V. Skouris og J.N. Cunha Rodrigues,

generaladvokat: A. Tizzano
justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Martínez Domínguez ved A. Nicolás López, chef for afdelingen for sociale sager ved Spaniens Generalkonsulat i Hannover

— Benítez Urbano ved K. von Harbou, konsulent i sociale spørgsmål ved Spaniens Ambassade i Bonn

— Mateos Cruz ved Á. González Maeztu, chef for afdelingen for sociale sager ved Spaniens Generalkonsulat i Stuttgart

— den tyske regering ved W.-D. Plessing og B. Muttelsee-Schön, som befuldmægtigede

— den spanske regering ved M. López-Monís Gallego, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved P. Hillenkamp, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 11. oktober 2001 er afgivet mundtlige indlæg af den tyske regering ved B. Muttelsee-Schön og af Kommissionen ved J. Sack, som befuldmægtiget,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 7. februar 2002,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 22. november 1999, indgået til Domstolen den 9. december 1999, har Sozialgericht Nürnberg i medfør af artikel 234 EF forelagt to

præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 77, stk. 2, litra b), og artikel 78, stk. 2, litra b), sammenholdt med artikel 79, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6, herefter »forordningen«).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst i forbindelse med fire retssager, der føres mellem henholdsvis Alfredo Martínez Domínguez, Joaquín Benítez Urbano, Agapito Mateos Cruz, Carmen Calvo Fernández, der er spanske statsborgere med bopæl i Spanien, og Bundesanstalt für Arbeit, Kindergeldkasse (herefter »BAK«) i anledning af, at sidstnævnte har meddelt afslag på den ansøgning om familieydelser, sagsøgerne havde indgivet.

De fællesskabsretlige bestemmelser

3 Forordningens artikel 77 med overskriften »Børn, der forsørges af pensionister eller rentemodtagere« har følgende ordlyd:

»1. Ved udtrykket »ydelser« forstås i denne artikel børnetilskud til personer, der modtager pension eller rente i anledning af alderdom, invaliditet, arbejdsulykke eller erhvervssygdom, samt de til sådanne pensioner eller renter ydede børnetillæg, med undtagelse af tillæg, der ydes i henhold til forsikringen mod arbejdsulykker og erhvervssygdomme.

2. Ydelserne skal udredes efter følgende regler, uanset i hvilken medlemsstat pensionisten (rentemodtageren) eller børnene er bosat:

a) En person, der kun har ret til pension eller rente efter lovgivningen i én medlemsstat, modtager ydelserne efter lovgivningen i den medlemsstat, som er kompetent med hensyn til pensionen eller renten.

b) En person, der har ret til pension eller rente efter lovgivningen i flere medlemsstater, modtager ydelserne

i) efter lovgivningen i den af disse stater, på hvis område han er bosat, såfremt han dér har opnået ret til en af de i stk. 1 nævnte ydelser i medfør af denne stats lovgivning, i givet fald under iagttagelse af bestemmelserne i artikel 79 stk. 1, litra a),

eller

ii) i andre tilfælde efter den af disse medlemsstaters lovgivning, hvoraf den pågældende har været omfattet længst, såfremt han har erhvervet ret til en af de i stk. 1 nævnte ydelser efter den nævnte lovgivning, i givet fald under iagttagelse af bestemmelserne i artikel 79, stk. 1, litra a); såfremt den pågældende ikke har erhvervet nogen ret efter denne lovgivning, undersøges det, om betingelserne for erhvervelse af ret efter lovgivningen i de øvrige berørte medlemsstater er til stede, idet de forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter disse medlemsstaters lovgivning, lægges til grund i rækkefølge efter aftagende længde.«

4 Forordningens artikel 78 med overskriften »Børn, der har mistet begge forældre eller en af dem«, bestemmer følgende:

»1. Ved udtrykket »ydelser« forstås i denne artikel børnetilskud og i givet fald supplerende eller særlige tilskud til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, samt pensioner eller renter til sådanne børn, med undtagelse af renter, der ydes de nævnte børn i henhold til forsikringen mod arbejdsulykker og erhvervssygdomme.

2. Ydelser til sådanne børn skal udredes efter følgende regler, uanset i hvilken medlemsstat barnet eller den fysiske eller juridiske person, som faktisk forsørger det, er bosat:

a) For så vidt angår et barn af en afdød arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende, som kun har været omfattet af lovgivningen i én medlemsstat, efter denne stats lovgivning.

b) For så vidt angår et barn af en afdød arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende, som har været omfattet af lovgivningen i flere medlemsstater:

i) efter lovgivningen i den af disse stater, på hvis område barnet er bosat, såfremt der dér er erhvervet ret til en af de i stk. 1 nævnte ydelser i medfør af denne stats lovgivning, i givet fald under iagttagelse af bestemmelserne i artikel 79, stk. 1, litra a),

eller

ii) i andre tilfælde efter den af disse medlemsstaters lovgivning, hvoraf den afdøde har været omfattet længst, såfremt der er erhvervet ret til en af de i stk. 1 nævnte ydelser i medfør af den nævnte lovgivning, i givet fald under iagttagelse af bestemmelserne i artikel 79, stk. 1, litra a); såfremt der ikke er erhvervet nogen ret efter denne lovgivning, undersøges det, om betingelserne for erhvervelse af ret efter lovgivningen i de øvrige berørte medlemsstater er til stede, idet de forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter disse medlemsstaters lovgivning, lægges til grund i rækkefølge efter aftagende længde.

Den medlemsstats lovgivning, hvorefter de i artikel 77 omhandlede ydelser til børn af en pensionist eller en rentemodtager skal udredes, finder dog fortsat anvendelse efter den pågældende pensionists eller rentemodtagers død for så vidt angår udredelse af ydelser til hans efterladte børn.«

5 Forordningens artikel 79 med overskriften »Fælles bestemmelser om ydelser til børn, der forsørges af pensionister eller rentemodtagere, samt til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem«, har følgende ordlyd:

»1. Ydelserne efter artikel 77 og 78 skal udredes efter den på grundlag af reglerne i de nævnte artikler bestemte lovgivning af den institution, som det påhviler at anvende nævnte lovgivning, og for denne institutions regning, som om pensionisten (rentemodtageren) eller den afdøde kun havde været omfattet af lovgivningen i den kompetente stat.

Herved skal dog følgende iagttages:

a) Såfremt erhvervelse, bevarelse eller generhvervelse af ret til ydelser efter denne lovgivning er afhængig af længden af forsikrings-, beskæftigelses- eller

bopælsperioderne eller af perioderne med selvstændig virksomhed, fastsættes denne længde i givet fald under iagttagelse af bestemmelserne i artikel 45 eller 72, alt efter omstændighederne.

[...]«

De nationale retsregler

6 I Real Decreto Legislativo 1/1994 af 20. juni 1994 (BOE nr. 154 af 29.6.1994), der indeholder de generelle bestemmelser om social sikring i Spanien, er det fastsat, at der til forsikrede arbejdstagere og pensionister udbetales et tilskud for hvert forsørgelsesberettiget barn under 18 år, såfremt modtagerens indtægter ikke overstiger en vis grænse. Der er ligeledes foreskrevet ret til udbetaling af tilskud til børn, der har en invaliditetsgrad, der svarer til, eller er større end 65%, uanset deres alder og indtægt. Er der tale om en voksent handicappet barn, udbetales et sådant tilskud imidlertid ikke, såfremt det pågældende barn oppebærer en selvstændig ydelse, der er tilkendt i medfør af Ley n° 13/1982 de Integración de los Minusválidos (LISMI) (lov om integration af handicappede) af 7. april 1982 (BOE nr. 103 af 30.4.1982), idet den berørte skal vælge mellem den ene eller den anden ydelse.

7 I Tyskland er retten til børnetilskud reguleret ved Bundeskindergeldgesetz, der flere gange er blevet ændret. Indtil den 31. december 1995 bestod der ret til børnetilskud indtil det tidspunkt, hvor barnet fyldte 16 år. Med virkning fra den 1. januar 1996 blev denne aldersgrænse sat op til 18 år. Retten til børnetilskud forlænges indtil det fyldte 27. år, hvis barnet er under erhvervsuddannelse, eller hvis barnet er ramt af arbejdsløshed til det fyldte 21. år. Der er til gengæld ikke fastsat nogen aldersgrænse for børn, der som følge af fysiske, mentale eller psykiske handicap er ude af stand til at forsørge sig selv. Indtil den 31. december

1995 var retten til børnetilskud ikke indtægtsbestemt for det første barns vedkommende, mens retten til børnetilskud for de følgende børn var det. Siden den 1. januar 1996 har retten til børnetilskud ikke været afhængig af de tilskudsberettigedes indtægt.

Tvisterne i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

Martínez Domínguez-sagen, Benítez Urbano-sagen og Mateos Cruz-sagen

8 Alfredo Martínez Domínguez, Joaquín Benítez Urbano og Agapito Mateos Cruz har arbejdet i Tyskland som vandrende arbejdstagere. De oppebærer alle pension fra både Spanien og Tyskland.

9 Alfredo Martínez Domínguez og Agapito Mateos Cruz oppebærer invalidepension og Joaquín Benítez Urbano oppebærer alderspension i Tyskland. De har imidlertid kun erhvervet ret til pension i kraft af, at den kompetente tyske institution har medregnet de bidrag, de har indbetalt i Spanien.

10 I 1996 og 1997 har de pågældende indgivet ansøgninger om børnetilskud til BAK. Alfredo Martínez Domínguez søgte om børnetilskud til et barn, der var under 18 år, idet han var afskåret fra at oppebære en sådan ydelse i Spanien, da han overskred den indtægtsgrænse, der er fastsat i Real Decreto Legislativo nr. 1/1994. Joaquín Benítez Urbano søgte om børnetilskud til et handicappet barn, der var over 18 år, og Agapito Mateos Cruz søgte om tilskud til tre børn, der var over 18 år og under uddannelse, og for hvem han havde oppebåret familieydelser i Spanien indtil udgangen af det kvartal, hvor børnene fyldte 18 år.

11 Disse ansøgninger blev afslået. Sagsøgerne indgav en klage over afslaget, som de imidlertid ikke fik medhold i. I 1997 og 1998 indbragte de sagen for Sozialgericht Nürnberg.

12 BAK er af den opfattelse, at det udelukkende er bopælsstaten, der er kompetent til at udrede de her omhandlede ydelser, når der ikke er ret til pension i henhold til tysk lovgivning alene.

Calvo Fernández sagen

13 Carmen Calvo Fernández er enke efter en spansk statsborger, der afgik ved døden i 1985. Hendes mand havde arbejdet som vandrende arbejdstager i Tyskland, hvor han havde erhvervet ret til pension i henhold til en bilateral overenskomst om social sikring, der var blevet indgået mellem Forbundsrepublikken Tyskland og Kongeriget Spanien den 4. december 1973 (BGBl. 1977 II, s. 687), som ændret ved tillæg af 17. december 1975 (BGBl. 1977 II, s. 722, herefter »den bilaterale overenskomst«). Hendes afdøde mand havde ikke ret til familieydelser i Tyskland.

14 Der blev i Spanien udbetalt pension til faderløse børn til de tre børn, der boede i Spanien, og som var under 18 år. Den samme type pension blev endvidere udbetalt i Tyskland i henhold til den bilaterale overenskomst, selv efter den 1. januar 1986, hvor Kongeriget Spanien tiltrådte De Europæiske Fællesskaber. Efter tysk lovgivning alene består der ikke ret til en sådan pension.

15 I 1997 fik Carmen Calvo Fernández af BAK afslag på en ansøgning om børnetilskud til to af sine børn, der var over 18 år, og som var under uddannelse. Hun fik ikke medhold i en efterfølgende klage over dette afslag. Carmen Calvo Fernández anlagde herefter sag ved Sozialgericht Nürnberg til prøvelse af afgørelsen om afslag på hendes klage.

16 BAK har fremført de samme indvendinger som i de tre øvrige sager, idet sagsøgte dog har tilføjet, at Carmen Calvo Fernández' situation svarer til den, der forelå i Domstolens dom af 7. maj 1998, Gómez Rodríguez (sag C-113/96, Sml. I, s. 2461).

17 Sozialgericht Nürnberg, der er af den opfattelse, at en fortolkning af fællesskabsretten er nødvendig for afgørelsen af den for retten verserende sag, har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 77, stk. 2, litra b), i forordning (EØF) nr. 1408/71, sammenholdt med samme forordnings artikel 79, stk. 1, fortolkes således, at familieydelser til børn, der forsørges af pensionister, hvis ret til pension i en medlemsstat ikke alene har hjemmel i medlemsstatens lovgivning, men i henhold til koordinerende bestemmelser i europæisk socialret, skal udbetales som fuld ydelse, når pensionskravet over for en anden medlemsstat end bopælsstaten vedrører perioder eller først opstår fra et tidspunkt, hvor retten til de familieydelser, der er fastsat i bopælsstatens lovgivning, ikke består eller ikke længere består, enten som følge af, at en aldersgrænse eller en indtægtsgrænse er overskredet, eller som følge af, at der ikke er fremsat begæring?

2) Skal artikel 78, stk. 2, litra b), i forordning (EØF) nr. 1408/71, sammenholdt med samme forordnings artikel 79, stk. 1, fortolkes således, at familieydelser til børn af en afdød arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende, som har været omfattet af lovgivningen i flere medlemsstater — når retten til efterladtepension for børn i en medlemsstat, hvis lovgivning har fundet anvendelse, hverken består alene på grund af lovgivningen i denne medlemsstat eller på grund af koordinerende bestemmelser i europæisk socialret — skal udbetales som fuld ydelse, når kravet på efterladtepension over for den anden medlemsstat end bopælsstaten vedrører perioder eller først opstår fra et tidspunkt, hvor der ikke haves eller ikke længere haves krav på de ydelser, der er fastsat i bopælsstatens lovgivning, enten som følge af, at en aldersgrænse eller en indtægtsgrænse er overskredet, eller som følge af, at der ikke er fremsat begæring?«

18 Den forelæggende ret har anført, at det, som de fire verserende sager har til fælles, er, at retten til at oppebære invalide- eller alderspension og retten til at oppebære pension til børn, der har mistet en eller begge forældre, for den tyske institutions regning, ikke er erhvervet i henhold til tysk lovgivning alene.

De præjudicielle spørgsmål

19 Med disse to spørgsmål — som behandles samlet — har den forelæggende ret nærmere bestemt ønsket oplyst, om forordningens artikel 77, stk. 2, litra b), og artikel 78, stk. 2, litra b), sammenholdt med forordningens artikel 79, stk. 1, skal fortolkes således, at den kompetente institution i en anden medlemsstat end den medlemsstat, hvori modtageren af en alderspension eller en invalidepension er bosat, eller den medlemsstat, hvori børn af en afdød arbejdstager er bosat, er forpligtet til at udrede ydelser til børn, der forsørges af disse pensionister eller til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, når de betingelser, der er fastsat i lovgivningen i bopælsmedlemsstaten for tildeling af sådanne ydelser ikke eller ikke længere er opfyldt, og pensionistens eller rentemodtagerens ret eller de efterladte børns ret efter den afdøde arbejdstager ikke er erhvervet i den anden medlemsstat i henhold til dennes lovgivning alene. Den forelæggende ret har

endvidere spurgt, om den kompetente institution i en anden medlemsstat end bopælsmedlemsstaten i en sådan situation ikke desto mindre kan være forpligtet til at udrede de pågældende ydelser i medfør af en overenskomst om social sikring, der er indgået mellem de to berørte medlemsstater, og som er blevet inkorporeret i deres nationale lovgivning før det tidspunkt, hvor forordningen trådte i kraft.

20 Indledningsvis bemærkes, at Domstolen i dom af 27. februar 1997, Bastos Moriana m.fl. (sag C-59/95, Sml. I, s. 1071), har fastslået, at artikel 77, stk. 2, litra b), nr. i), og artikel 78, stk. 2, litra b), nr. i), skal fortolkes således, at en medlemsstats kompetente institution ikke er forpligtet til at udrede en tillægsydelse til børnetilskud til pensionister eller rentemodtagere eller til efterladte børn, der er bosat i en anden medlemsstat, når de børnetilskud, der udbetales af bopælsmedlemsstaten, er lavere end de ydelser, der er fastsat i den første medlemsstats lovgivning, såfremt retten til pension eller rente eller det efterladte barns ret ikke udelukkende er erhvervet på grundlag af forsikringsperioder tilbagelagt i denne stat.

21 I præmis 32 i Gómez Rodríguez-dommen har Domstolen for så vidt angår forordningens artikel 78, stk. 2, litra b), bemærket, at når den ret til ydelser, som er erhvervet i bopælsstaten, er bortfaldet, fordi den pågældende har nået en bestemt alder, er den kompetente institution i en anden medlemsstat ikke forpligtet til at tildele den pågældende ydelser, medmindre denne har erhvervet ret dertil udelukkende på grundlag af de forsikringsperioder, som er tilbagelagt i denne stat.

22 Denne fortolkning fremgik for så vidt angår forordningens artikel 77, stk. 2, litra b), og artikel 78, stk. 2, litra b), allerede af Bastos Moriana m.fl.-dommen, der blev afsagt i anledning af tvister, der ikke blot omhandlede ydelser, der var højere end ydelser, der blev tildelt i bopælsstaten, men også en familieydelse, der i henhold til lovgivningen i ansøgningsmedlemsstaten blev tildelt for en længere periode, nemlig som følge af at aldersgrænsen var højere end den, der var fastsat

efter bopælsstatens lovgivning (jf. Bastos Moriana m.fl.-dommen, præmis 5, og generaladvokat Fennellys forslag til afgørelse i sagen, punkt 23 og 24). Udtrykket »tillæg til familieydelser«, der blev anvendt i dommen, omfattede således såvel spørgsmålet om udbetaling af forskellen mellem de ydelser, der blev udbetalt i bopælsmedlemsstaten, og dem, der blev tildelt i en anden medlemsstat, som spørgsmålet, om hele ydelsen skulle udbetales af den kompetente institution i den medlemsstat, hvor ansøgningen var blevet indgivet, efter den aldersgrænse, der var fastsat i bopælsmedlemsstatens lovgivning, var overskredet.

23 Hertil bemærkes, at bestemmelserne i forordningens artikel 77 og 78 har til formål at bestemme, hvilken medlemsstats lovgivning der gælder for udbetaling af ydelser til børn, der forsørges af pensionister eller rentemodtagere, samt til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, således at ydelserne i princippet alene udbetales i henhold til lovgivningen i denne medlemsstat (Bastos Moriana m.fl.-dommen, præmis 15) i overensstemmelse med princippet i forordningens artikel 13, stk. 1, om, at de af forordningen omfattede personer alene er undergivet lovgivningen i én medlemsstat.

24 Det fremgår af Domstolens faste praksis, at medlemsstaterne er enekompetente til at fastsætte niveauet for de ydelser, som de tildeler, og disses varighed (Gómez Rodríguez-dommen, præmis 28).

25 Når i de situationer, der er omhandlet i forordningens artikel 77, stk. 2, litra b), nr. i), og artikel 78, stk. 2, litra b), nr. i), en af de betingelser, der i bopælsmedlemsstatens lovgivning er fastsat for tildelingen af en ydelse, ikke er eller ikke længere er opfyldt, f.eks. som i hovedsagen en betingelse om, at en bestemt indtægtsgrænse ikke må overskrides, om at der skal træffes et valg med hensyn til den omhandlede ydelse eller om, at børnenes alder ikke må overstige en vis grænse, kan ansøgeren følgelig ikke påberåbe sig det tilknytningskriterium, der er fastsat i forordningens artikel 77, stk. 2, litra b), nr. ii), og artikel 78, stk. 2, litra b), nr. ii), over for den kompetente institution i en anden medlemsstat, medmindre retten til pension eller rente eller det efterladte barns ret efter den afdøde arbejdstager i overensstemmelse med Bastos Moriana m.fl.-dommen og

Gómez Rodríguez-dommen er erhvervet efter denne stats lovgivning alene. I denne forbindelse bemærkes, at prøvelsen af denne sidstnævnte betingelse — der er et spørgsmål, der skal afgøres efter national ret — henhører under den nationale rets kompetence.

26 Hvad angår den fjerde hovedsag kan det konstateres, at børnenes ret til pension efter en afdød arbejdstager blev erhvervet i Tyskland før den 1. januar 1986 ikke i henhold til tysk ret alene, men — på samme måde som arbejdstagerens egen ret før sin død — i henhold til den bilaterale overenskomst. Af den tyske regerings svar på et skriftligt spørgsmål fra Domstolen fremgår, at den omtvistede pension til efterladte børn fortsat blev udbetalt efter det tidspunkt, hvor Kongeriget Spanien tiltrådte De Europæiske Fællesskaber, og forordningen trådte i kraft, med den begrundelse, at de ydelser, der blev udbetalt i medfør af den bilaterale overenskomst, var mere gunstige end dem, der kunne udbetales efter forordningen.

27 Hertil bemærkes, at ifølge forordningens artikel 6 træder forordningen, medmindre andet er bestemt, både hvad angår dens personkreds og saglige anvendelsesområde, i stedet for de overenskomster om social sikring, som er indgået mellem to eller flere medlemsstater.

28 I den fjerde hovedsag er retten til pension til efterladte børn således blevet opretholdt i Tyskland i henhold til princip, der er fastsat i præmis 29 i dom af 7. februar 1991, Rönfeldt (sag C-227/89, Sml. I, s. 323), og i præmis 38-45 i Gómez-Rodríguez-dommen, hvorefter en ret til en mere gunstig ydelse i henhold til en overenskomst om social sikring ikke kan fortabes som følge af, at forordningen træder i kraft.

29 Under sådanne omstændigheder kan den berørte statsborger støtte ret på denne overenskomst også efter forordningens ikrafttræden (jf. dom af 5.2.2002, sag C-277/99, Kaske, Sml. I, s. 1261, præmis 26).

30 Med andre ord, hvis en statsborger i en medlemsstat med hensyn til en social ret kan påberåbe sig en overenskomst, der er indgået mellem to medlemsstater, og denne overenskomst er mere gunstig for ham end en fællesskabsforordning, som han på et senere tidspunkt bliver omfattet af, har han definitivt erhvervet ret efter denne overenskomst. Det forholder sig for så vidt angår en bestemt ydelse følgelig således, at når de forsikrings- eller beskæftigelsesperioder, der ligger til grund for den pågældendes ret, i det mindste delvist er blevet tilbagelagt på et tidspunkt, hvor kun en bilateral overenskomst fandt anvendelse, skal den pågældendes samlede situation bedømmes på baggrund af bestemmelserne i denne overenskomst, hvis det er til hans fordel (Kaske-dommen, præmis 31 og 32).

31 Det tilkommer den nationale ret at afgøre, om den pågældende i kraft af en overenskomst om social sikring har erhvervet en ret til en mere gunstig ydelse. I bekræftende fald må en sådan ret sidestilles med en ret til en ydelse, der er erhvervet i medfør af lovgivningen i ansøgningsmedlemsstaten alene, således som det fremgår af præmis 27 i Rönfeldt-dommen.

32 De forelagte spørgsmål skal derfor besvares med, at forordningens artikel 77, stk. 2, litra b), og artikel 78, stk. 2, litra b), sammenholdt med forordningens artikel 79, stk. 1, skal fortolkes således, at den kompetente institution i en anden medlemsstat end den medlemsstat, hvori modtageren af en alderspension eller en invalidepension er bosat, eller den medlemsstat, hvori børn af en afdød arbejdstager er bosat, ikke er forpligtet til at udrede ydelser til børn, der forsørges af disse pensionister, eller til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, når de betingelser, der er fastsat i lovgivningen i bopælsmedlemsstaten, for tildeling af sådanne ydelser ikke eller ikke længere er opfyldt, og pensionistens eller rentemodtagerens ret eller de efterladte børns ret efter den afdøde arbejdstager ikke er erhvervet i den anden medlemsstat i henhold til dennes lovgivning alene.

Den kompetente institution i en anden medlemsstat end bopælsmedlemsstaten kan i en sådan situation ikke desto mindre være forpligtet til at udrede de pågældende ydelser i medfør af en overenskomst om social sikring, der er indgået mellem de to berørte medlemsstater, og som er blevet inkorporeret i deres nationale lovgivning før det tidspunkt, hvor forordningen trådte i kraft, når de berørte kan støtte ret på denne overenskomst også efter forordningens ikrafttræden.

Sagens omkostninger

33 De udgifter, der er afholdt af den tyske og den spanske regering samt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Sozialgericht Nürnberg ved kendelse af 22. november 1999, for ret:

Artikel 77, stk. 2, litra b), og artikel 78, stk. 2, litra b), i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983, sammenholdt med forordningens artikel 79, stk. 1, skal fortolkes således, at den kompetente institution i en anden medlemsstat end den medlemsstat, hvori modtageren af en alderspension eller en invalidepension er bosat, eller den medlemsstat, hvori børn af en afdød

arbejdstager er bosat, ikke er forpligtet til at udrede ydelser til børn, der forsørges af disse pensionister, eller til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, når de betingelser, der er fastsat i lovgivningen i bopælsmedlemsstaten, for tildeling af sådanne ydelser ikke eller ikke længere er opfyldt, og pensionistens eller rentemodtagerens ret eller de efterladte børns ret efter den afdøde arbejdstager ikke er erhvervet i den anden medlemsstat i henhold til dennes lovgivning alene. Den kompetente institution i en anden medlemsstat end bopælsmedlemsstaten kan i en sådan situation ikke desto mindre være forpligtet til at udrede de pågældende ydelser i medfør af en overenskomst om social sikring, der er indgået mellem de to berørte medlemsstater, og som er blevet inkorporeret i deres nationale lovgivning før det tidspunkt, hvor forordningen trådte i kraft, når de berørte kan støtte ret på denne overenskomst også efter forordningens ikrafttræden.

Macken Gulmann Schintgen

Skouris Cunha Rodrigues

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 24. september 2002.

R. Grass

Justitssekretær

F. Macken

Formand for Sjette Afdeling